

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Зборщік Аліни Олександрівни «Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей», поданої на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 Право (галузь знань 08 Право)

Дисертаційне дослідження Зборщік Аліни Олександрівни «Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), виконана у Донецькому державному університеті внутрішніх справ. Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол від 28 серпня 2024 року № 26). Тема відповідає науковому напрямку «кримінальне право і кримінологія; кримінально-виконавче право» в межах спеціальності 081 «Право».

Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Зборщік А.О. на тему «Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей» підготовлений за результатами попереднього розгляду цієї дисертації та публічної презентації Зборщік А.О. наукових результатів зазначеної дисертації, який відбувся 15 травня 2026 року на засіданні кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ.

Рецензенти:

1) доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Драгоненко А.О.;

2) доцент кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент Семенишина-Фіголь Б.М.;

За результатами засідання було складено наступний висновок.

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Актуальність дисертаційного дослідження «Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей» зумовлена необхідністю забезпечення належного кримінально-правового захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, що набуває особливого значення в сучасних умовах. Криміналізація домагання дитини для сексуальних цілей у 2021 році стала важливим кроком у виконанні міжнародних зобов'язань України, однак практичне застосування ст. 156-1 КК України виявило низку теоретичних і правозастосовних проблем. Зокрема, стабільно низькі показники виявлення та розслідування таких кримінальних правопорушень поряд із їх високою латентністю,

недосконалість конструкції диспозицій ч. 1 та ч. 2 ст. 156-1 КК України, складнощі доказування та кримінально-правової кваліфікації свідчать про необхідність подальшого наукового осмислення відповідної кримінально-правової заборони.

Актуальність роботи посилюється відсутністю в Україні монографічних досліджень, присвячених комплексному аналізу кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей. Наявні наукові напрацювання мають переважно фрагментарний характер і не забезпечують комплексного підходу до визначення ознак складу кримінального правопорушення, його відмежування від суміжних кримінальних правопорушень, особливостей кваліфікації, а також удосконалення кваліфікуючих ознак і покарання.

У зв'язку із цим комплексне дослідження кримінальної відповідальності за домагання дитини для сексуальних цілей, проведене з урахуванням положень актів міжнародного законодавства та європейського права, матеріалів судової практики й офіційних статистичних даних, є своєчасним та науково обґрунтованим. Емпіричну основу дослідження становлять, зокрема, матеріали 55 судових вироків за 2018–2025 роки, а також статистичні й аналітичні дані Верховного Суду та Офісу Генерального прокурора.

Отже, актуальність дисертації визначається одночасно науковою недостатністю розроблення проблеми, наявністю суперечностей і прогалин у чинному кримінальному законодавстві та потребами правозастосовної практики. Саме це обумовлює наукову цінність сформульованих автором положень і пропозицій щодо вдосконалення ст. 156-1 КК України та інших норм, спрямованих на кримінально-правову охорону статевої свободи і статевої недоторканості дітей.

2. Наукова новизна результатів дослідження.

Дисертація А.О. Зборщук є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, в якому проаналізовано кримінальну відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей, склад цього кримінального правопорушення, особливості його кримінально-правової кваліфікації, а також сформульовані системи змін та доповнень як до ст. 156-1 КК України, так і до інших кримінально-правових норм, у яких встановлено кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості.

У роботі виявлено та обґрунтовано сукупність нових для наук кримінально-правового циклу положень, висновків та рекомендацій, скерованих на удосконалення кримінально-правової політики в частині протидії домаганням дитини для сексуальних цілей, зокрема:

уперше:

- із урахуванням положень Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства визначено потребу у доповненні ч. 3 ст. 156-1 КК України такою кваліфікуючою ознакою як вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ч.ч. 1-2 КК України

службовою особою з використанням службового становища. За результатами аналізу об'єктивної сторони кримінальних правопорушень, передбачених ч.ч. 1-2 ст. 156-1 КК України, доведено доцільність вилучення із ч. 3 цієї кримінально-правової норми такої кваліфікуючої ознаки як вчинення протиправного діяння за попередньою змовою групою осіб;

- на підставі результатів дослідження, отриманих під час аналізу досвіду криміналізації домагання дитини для сексуальних цілей у кримінальному законодавстві Іспанії, доведено доцільність доповнити ст. 156-1 КК України частиною четвертою, у якій передбачити таку кваліфікуючу ознаку як спосіб вчинення кримінального правопорушення. Аргументовано, що таким способом може бути пропозиція надання грошової чи іншої винагороди потерпілій особі чи третій особі, обман, застосування насильства, а також погроза його застосування;

- доведено доцільність визначити, що повторним домагання дитини для сексуальних цілей має вважатись тоді, коли воно вчинене особою, яка раніше вчинила будь-яке із кримінальних правопорушень, передбачених ст. 156-1 або ч.ч. 3-4 ст. 152, ч.ч. 3-4 ст. 153, ст. 155 КК України. Обґрунтовано потребу у закріпленні цього положення у ч. 3 примітки до ст. 156-1 КК України.

удосконалено:

- теоретичні підходи до тлумачення поняття дитячої порнографії. Аргументовано доцільність внести зміни до примітки до ст. 156-1 КК України та визначити, що під дитячою порнографією в цій статті та статті 301-1 КК України слід розуміти твори, зображення чи інші матеріали, які візуально зображують дитину, залучену до реальної або модельованої сексуальної поведінки, чи будь-яке зображення дитячих статевих органів із сексуальною метою;

- наукове обґрунтування необхідності перегляду видів та розмірів покарань, що передбачені за вчинення домагання дитини для сексуальних цілей, зокрема – встановлення позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю додатковим видом покарання. Наведено додаткові аргументи щодо потреби у забезпечення послідовності у видах та розмірах покарань, передбачених за основні та кваліфікований склади;

- критичне розуміння родового об'єкту кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості, зокрема – в частині тлумачення меж застосування таких понять як «статева свобода», «статева недоторканість». Наведено додаткові аргументи на користь думки вчених, щодо того, що більш коректним буде вважати, що кримінально протиправному впливу піддається безпосередньо «сексуальна свобода» та «сексуальна недоторканість», а тому родовим об'єктом мають бути суспільні відносини у сфері забезпечення сексуальної свободи та сексуальної недоторканості особи.

набули подальшого розвитку:

- доктринальні підходи до визначення ознак спеціального суб'єкта кримінального правопорушення. Аргументовано, що із урахуванням встановлення законодавцем підвищеного віку кримінальної відповідальності

за домагання дитини для сексуальних цілей через підвищену суспільну небезпечність вчинення таких дій саме повнолітньою особою щодо особи, яка не досягла віку сексуальної згоди, доцільно вважати, що суб'єкт домагання дитини для сексуальних цілей є спеціальним;

- аргументи на користь думки щодо недоцільності виокремлення у диспозиції ч. 1 ст. 156-1 КК України розпусних дій. Доведено, що розпусні дії входять до переліку «будь-яких дій сексуального характеру», які також передбачені законодавцем.

3. Теоретичне і практичне значення отриманих наукових результатів дослідження.

Одержані у роботі результати дослідження становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані у:

- законотворчій діяльності – під час удосконалення національного кримінального законодавства України щодо кримінальної відповідальності та покарання за кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості;

- науково-дослідній сфері – для подальшого вивчення теоретичних та практичних проблем кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості (акт впровадження у науково-дослідну діяльність Донецького державного університету внутрішніх справ від 26 березня 2026 року);

- правозастосовній діяльності – для підготовки концепцій, цільових програм та стратегій, скерованих на розв'язання проблем кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням проти статевої свободи та статевої недоторканості;

- освітньому процесі – під час підготовки навчально-методичних матеріалів, підготовлених для ефективного виконання здобувачами вищої освіти робочих навчальних програм із дисципліни «Кримінальне право» (акт впровадження в освітній процес Донецького державного університету внутрішніх справ від 26 березня 2026 року).

4. Наукові публікації, у яких висвітлено основні результати дисертаційного дослідження, та повнота їх опублікування.

Основні наукові результати дисертації Зборщік А.О. на тему «Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей» відображено у 8 працях, з яких 4 – це статті в наукових фахових виданнях України та 4 – матеріали науково-практичних конференцій, які розкривають основний зміст дисертації, серед яких:

1. Зборщік А.О. Актуальні напрями удосконалення кримінальної відповідальності та покарання за кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості, вчинені в умовах збройного конфлікту». *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2025. № 2 (14). С. 72-76.

2. Зборщік А.О. Кримінально-правовий аналіз ознак, що кваліфікують кримінальне правопорушення, передбачене статтею 156-1 Кримінального кодексу України. *Право.и*. 2025. № 1. С. 493-498.

3. Зборщік А. О. До питання щодо визначення родового об'єкту

кримінального правопорушення, передбаченого статтею 156-1 Кримінального кодексу України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2025. № 3 (36). С. 442–449.

4. Зборщік А. О. Кримінально-правова характеристика суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого статтею 156-1 Кримінального кодексу України. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2026. № 1 (37). Частина 2. С. 281–288.

Зазначені публікації містять належне обґрунтування отриманих наукових результатів, опубліковані у виданнях, кількість та рівень яких відповідає встановленим вимогам, характеризуються повнотою викладу матеріалів дисертації, опубліковані у різних випусках (номерах) наукових періодичних видань. Серед наведених публікацій немає таких, в яких повторюються наукові результати, опубліковані раніше в інших наукових публікаціях, що вже зараховані за темою дисертації. Опублікування результатів дисертації Зборщік А.О. на тему «Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей» відповідає вимогам, встановленим п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

5. Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження. Основні положення та наукові висновки є обґрунтованими, базуються на аналізі літератури з тематики дослідження та узагальненні практики застосування національного законодавства (усього – 140 найменувань).

Структура дисертаційного дослідження Зборщік А.О. відповідає визначеній меті та поставленим завданням дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Дисертація написана грамотно, оформлена згідно з чинними вимогами, передбаченими Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44). Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Мовностилістична культура роботи досить висока. Список використаних літературних джерел, а також посилання на них у тексті дисертації зроблено з дотриманням вимог.

Загальний висновок

З урахуванням викладеного, представлена дисертаційна робота Зборщік Аліни Олександрівни на тему «Кримінальна відповідальність за домагання дитини для сексуальних цілей» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого

Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» і може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

**Головуючий на засіданні
кафедри кримінального права
та кримінології факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування НПУ,
кандидат юридичних наук, доцент**
26.05.2026

Андрій УДОД

Підпис завідувача кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Андрія Удода засвідчую.

**Т.в.о. начальника відділу
документування службової діяльності**

Вікторія МЕЛЬНИК